

Slovenski dom

Štev. 225.

V Ljubljani, sreda 5. oktobra 1938.

Leto III

Na poti do zveze štirih evropskih velesil: Pred sestankom Chamberlaina z Mussolinijem Francija bo jutri priznala zasedbo Abesinije

Rim, 5. okt. o. Italijanski zunanji minister grot Ciano je včeraj imel dolg razgovor z angleškim poslanikom lordom Perthom. Na njem sta razpravljala državnik o pripravah za sestanek med Chamberlainom in Mussolinijem, do katerega bo prišlo prav v kratkem.

London, 5. okt. o. V angleških političnih krogih trdijo, da je italijanski poslanik v Londonu sporočil angleški vladi Mussolinijevo željo, da bi angl.-italijanski sporazum začeli čimprej izvajati, tako da bi Mussolini s tem dejstvom že lahko stopil pred sejo velikega lasistovskega sveta. V doseg tega cilja je Italija pripravljena odpoklicati in takoj odpisati iz Španije domov 10.000 svojih prostovoljcev, ki se že zbirajo v Cadixu. Trdijo, da na angleški strani po tem ne bi bilo ovire za izvajanje sporazuma.

Pariz, 5. okt. o. Zunanji minister Bonnet je sporočil francoskemu odpravniku poslov v Rimu, da je Francija sklenila poslati v Rim svojega poslanika, katerega ni imela že od začetka abesinske vojne. Pričakujejo, da bo novi poslanik imenovan še danes ali jutri in bo takoj odpotoval na svoje mesto. V poverljivih krogih, ki jih bo poslanik izročil italijanskemu vladarju, bo ta imenovan z naslovom »kralja Italije in cesarja Abesinije«, s čimer bo Francija priznala italijansko zasedbo Abesinije. Domnevajo, da bo za novega francoskega poslanika v Rimu imenovan sedanji berlinski poslanik Poncet, na njegovo mesto pa bo prišel sedanji francoski poslanik v Varšavi. S tem priznanjem bo nastopila nova doba v odnosih med Francijo in Italijo, ki

so bili napeti in skoraj sovražni že od začetka abesinske vojne.

Pariz, 5. oktobra. AA. (Stefani) Včerajšnji poročilni »Temps« prinaša pomemben članek o potrebi evropskega sodelovanja, v katerem med drugim pravi:

Te dni se je pokazalo, da je mogoče evropsko sodelovanje med demokratičnimi in avtoritativnimi državami, pa čeprav obstajajo med njimi osnovne razlike. To se je potrdilo na zelo zgovoren način, ter bo služilo kot izhodna točka za novo mednarodno politiko. Staro stanje, ki je bilo ustvarjeno leta 1919, se mora zamenjati z novim, da se zavaruje mir. Treba je delati za obnovitev Evrope, upoštevajoč stvarnost, poleg tega pa je treba uresničiti vse ideološke razlike, ki bi mogle povzročiti novo evropsko vojno.

Vesti 5. oktobra

Svetovno konferenco za zagotovitev trajnega mira v Evropi predlaga ameriški senator Burke. Proti taki konferenci ostro pišejo nemški listi.

Začetek zbiranja za nemško zimsko pomoč bo danes, ko bo nabitno akcija odprl propagandni minister Goebbels z velikim govorom.

550 km dolgo avtomobilsko cesto čez Švedsko bodo začeli v kratkem delati. Veljala bo 133 milijonov švedskih kron.

Nadželnik francoskega generalnega štaba Gamelin nadzoruje te dni francoske garnizije ob nemški meji. Včeraj je dospel v Strassbourg.

Silovito neurje je spet obiskalo južno Anglijo, pretrgalo skoraj vse prometne zveze in povzročilo ogromno škodo.

Danski državni zbor se je včeraj sestal na zimsko zasedanje. Ministrski predsednik je v svojem govoru poudaril, da je Danska strogo nevtralna in da živi z vsemi sosedmi v miru.

Nemški gospodarski minister dr. Funk je danes dopotoval iz Belgrada v Carigrad, od koder pojde v Ankaru, kjer bo imel važna gospodarska pogajanja s turško vlado.

Nove podpredsednike so postavili v sovjetski državni banki. So to Sokolov, Cistiakov in Bosjakov. Kaj se je zgodilo z njihovimi predniki, niče ne ve.

Predsednik socialistične internacionale, Belgijec Vandervelde je izjavil, da se bo umaknil iz političnega življenja zaradi razočaranj, ki jih je socializem doživel na svetu zadnje čase.

V Berlinu so včeraj objavili dva vohuna, enega moškega in eno žensko, ki sta izdajala v tujino vojaške skrivnosti.

Prvi mednarodni kongres za umetna gnolila se je začel v Rimu. Udeležuje se ga 56 držav.

»Belo knjigo«, uradno poročilo o dogodkih zadnjega meseca pripravlja češkoslovaška vlada.

Odbor češkoslovaške socialno-demokratske stranke zanikuje vesti, da bi se bila ta stranka združila s komunistično.

Izredni občni zbor Zveze trgovskih združenj

Celje, 5. oktobra.

Danes ob pol 10 dopoldne so se v mali dvorani celjskega narodnega doma zbrali delegati vseh trgovskih združenj Slovenije. Navzočih je bilo nad 70 delegatov. Na tem izrednem občnem zboru bo izvoljen glavni odbor in novo tajništvo. Predsednik g. Stane Vidmar iz Ljubljane je poročal o tekočem delu, zlasti o vseh prireditvah, tako o trgovskem kongresu v Ljubljani kot o skupščini v Logatcu. Omenil je, da je zveza izvršila vse sklepe loške skupščine. Poročal je tudi o seji centralnega predstavništva, ki je sklicana za prihodnji ponedeljek v Belgradu. Na tej seji bodo obravnavana razna prečja vprašanja, kakor izvolitev treh delegatov jugoslovanskih trgovskih organizacij v poseben odbor, ki bo razpravljal o carinski uniji med Jugoslavijo in Bolgarijo. Sklepal pa bodo tudi o ustanovitvi nove trgovske tiskarne v Belgradu. Po poročilih je skupščina prišla na dnevni red. Kakor se je izvedelo, je bil na predkonferenci, katere se udeležijo zastopniki TOI gg. Jelačin, Smrkolj, dr. Pless, predlagan sledeči odbor: predsednik g. Vidmar Stane, podpredsednik Pinter Ferdo, drugi podpredsednik Verbič Anton, blagajnik Fabijani. Nekatera združenja bodo vložila na skupščino predloge, ki jih bo skupščina obravnavala ter bo sestavljena o njih resolucija. Posebej bodo razpravljali o predlogu zvezine lesne sekcije.

Včerajšnje „Jutro“

»Jutro«, ki ljubosumno bedi nad svojo in svojega tabora žalostno ter grehov nad slovenstvom polno preteklostjo, je nemudoma odgovorilo na našo včerajšnjo ugotovitev, da na razstavi povojne slovenske knjige manjka tistih srednješolskih čitank, iz katerih je naš domaći jugoslovanski nacionalizem vrgel in dal sežgati vse strani, ki so govorile o slovenski domovini.

»Jutro« skuša to neprijetno ugotovitev ovreči s kislimi zafrkacijami in s frazami o tem, kaj je katoliški tabor zagrešil nad Cankarjem. Znano je, kaj je o teh grehih — mišljen je nastop pokojnega nadškofa Jegliča proti Cankarjevi »Erologiji« — menil Cankar sam. Še bolj znano pa je, da je Cankar ogromno večino svojega polemičnega in satiričnega dela posvetil razkrinkavanju slovenskega gnilega liberalizma, današnjega jugoslovenstva. Svojo sodbo o njem in o njegovih političnih ter kulturnih zastopnikih je strnil v »Krpanski kobilici«. Kako je ta tabor mislil o Cankarju in kako dejansko misli še danes, priča polemični boj med Cankarjem in med osrednjim liberalno postavlo v naši književnosti g. Govekarjem. Znano je pravda g. Govekarja deset let po Cankarjevi smrti, ko je bil Cankar od vsega slovenskega naroda priznana in čiščen. Tedaj je gospod Govekar pred sodnijo dokazoval, da je Cankar bil manj vreden pisatelj, žalostne vrste človek itd., ki ni ustvaril dosti pomembnega, nasprotno pa je g. Govekar ustvaril velika dela. Ob tej sramotni pravdi nista ne »Jutro« ne »Narode« jemala Cankarja v varstvo, kakor tudi sicer nikdar ne, razen če jima je Cankar služil za bodalo proti klerikalnosti. Tudi ni »Jutro« pri vsej svoji kulturni svobodomnosti, širokosti in nepristranosti našlo za Cankarja besede tedaj, ko je njegov politični tabor najlepšo Cankarjevo narodnostno izpoved vrgel na grmado. Bilo je to leta 1932, ko je o usodi slovenske besede, slovenskih živih in mrtvih velikih ljudi odločal jugoslovanski tabor. Voda vse izobrazbe v Sloveniji je bil odlični član naprednega starešinstva in član raznih jugoslovanskih političnih ter kulturnih ekskluziv g. Breznik, inšpektor za srednješol. in napredno »svobodoumni«, proti »slehernemu duhovnemu in jugoslovensko nič manj zaslužni g. Vrhovnik. Leta 1932 je bil v svobodni državi po zaslugi in političnemu nasilju borečih se ljudi sežgan Ivan Cankar. Prosimo »Jutro«, da te ugotovitve zanika ali po svoji časnikarski dolžnosti z dejstvi ovreže. Potem se bomo o duhovnem nasilju z njim razgovarjali naprej.

General Sirovy je sestavil novo češkoslovaško vlado

V njej sta dva slovaška ministra

Praga, 5. oktobra. o. Včeraj zjutraj je vlada generala Sirovega odstopila, predvsem zaradi notranje-političnih težkoč, zaradi katerih se je pokazala potreba po novi, razširjeni vladi. Predsednik republike je odstop sprejel ter dal naročilo za sestavo nove vlade spet generalu Sirovemu. Zvečer je bila imenovana nova vlada, ki je sestavljena takole:

Predsednik vlade in vojni minister general Jan Sirovy.

Zunanje zadeve: dosedanji poslanik dr. František Hvalkovski.

Notranje zadeve: Jan Černý.

Finance: dr. Josip Kalus.

Pravosodje: Vladimír Fajnor.

Železnice: general Vladimír Gajdoš.

Jama dela: general Karel Husarek.

Kmetijstvo: dr. Ladislav Fejfarabend.

Dosedanji direktor žitne monopolske uprave.

Socialna politika: dr. Peter Zenkl.

Ministri brez portfelja: dr. Stanislav Bukovský, dr. Hugo Vavrečka, in dr. Ivan Parkan.

Pravosodni minister bo začasno vodil tudi ministrstvo za izenačenje zakonov, prometni minister tudi pošto in brzojav, minister brez portfelja dr. Bukovský pa solstvo in telesno vzgojo. V vlado bo imenovan

tudi še en zastopnik Slovkov brž, ko bo v načelu dosežen sporazum glede slovaških zahtev.

Po sestavi je nova vlada zelo umerjena, ter nima več izrazito poudarjene politične barve. Prisotnost treh Slovkov v vladi smatrajo kot do neke mere priznanje Slovkom, toda zdi se, da njihov vstop v vlado ne bo popolnoma zadovoljil slovaških avtonomistov. — Zastopniki Podkarpatske Rusije so se združili s slovaškimi avtonomisti ter so včeraj obiskali nekatera tujca poslanstva, da bi pospešili svojo zahtevo o plebiscitu.

Praga, 5. okt. Ves češki tisk izjavlja, da zahteva novi položaj, ustvarjen po sporazumu v Monakovem, takojšnjo rešitev več notranjih vprašanj, s čimer bo zagotovljeno normalno življenje novi češki državi. Predvsem gre za rešitev slovaškega vprašanja, katero zahtevajo zdaj vse slovaške stranke brez razlike. Napačno bi bilo misliti, da bo Slovaške zadovoljila kaka začasna rešitev. Treba je najti pot, po kateri bo mogoče enkrat za vselej razčistiti odnose med Čehi in Slovaki, in sicer ugodno za Slovaške. Rešitev se mora držati pilsburške pogodbe in dati Slovkom čim širšo avtonomijo ter priznati njihovo narodno samobitnost. V novi češki vladi ni nobenega zastopnika slovaških avtonomistov.

Nemška vojska je zasedla tretji pas sudetskega ozemlja

Hitler v Karlovih Varih

Praga, 5. okt. o. Zasedanje tistih delov sudetskega nemškega ozemlja, ki jih mora Češko-slovaška brez plebiscita odstopiti Nemčiji, se nadaljuje po načrtu, ki je bil sprejet v Münchenu.

Včeraj so nemški oddelki zavzeli drugi del tretjega predela Nemčiji odstopljenih krajev. Ta predel so češkoslovaške čete popolnoma izpraznile davi ob 8. Predel omejuje črta, ki gre s severa od Oberwientzthala proti Plinovu, Jahimovu, Hornu, Brandu, Ostrovu, Niediju, Vseborovicu, Karlovim Varom in Kirchenhamerju do Teplice ob reki Teplu, nato pa čez Beckovo, Teple, Leskovo in Olbramov čez rečico, ki teče tri km od Chernosina in ob toku te reke do njenega izliva. Nato se črta dotakne Damnova in Hota proti Boru in gre dalje čez Šumer in Novoves do Eisendorfa. Občini Lest-jela in Olbramov sta v notranjščini tega predela. Nemški oddelki, ki so včeraj zasedli črto Krastice, Falkenau, Steinhof, Marjanske Lazni, Plana, Nove domki, so davi to črto prekorčili in ob 8 vkorakali v navedeni predel. O

kakšnem posebnem incidentu v zvezi z operacijami pri odstopu prvega odseka tretjega predela severozahodne Češke ni nobenih poročil.

Hitler se je včeraj opoldne pripeljal z avtomobilom v Karlove Vary. Prebivalstvo mu je priredilo navdušen sprejem. Vse hiše so okrašene z zastavami s kljukastim križem in z zelenjem. Hitler se je v Henleinovi družbi ustavil na Gledališkem trgu, nato pa je odšel v soplep in se kmalu prikazal na balkonu. Karlovarški župan je v kratkem nagovoru pozdravil Hitlerja. Za njim je povzel besedo sudetski poslanec Franek, ki je dal izraza navdušenju prebivalstva, da se Hitler mudi med njimi. Nato je imel Hitler kratek nagovor, v katerem je med drugim poudaril potrebo utrditve nemške narodne skupnosti. »Kar čutijo sudetski Nemci«, je rekel Hitler, »čutijo tudi vsi drugi Nemci.« Na koncu je Hitler govoril o izvedbi raznih ukrepov v sudetskih krajih, ter posebno poudaril potrebo po obnovi dežele. Ljudje so z viharim vzklikanjem sprejeli kratki nagovor.

Predsednik vlade dr. Stojadinović je včeraj sprejel romunski generalni poslanik.

O uveljavitvi sporazuma, ki sta ga pred meseci sklenili Anglija in Irska, sta se včeraj v Londonu razgovarjala predsednik vlade Chamberlain in irski ministrski predsednik de Valera.

Češke oblasti so izpustile 650 Poljakov, ki so bili zaprti zaradi političnih prestopkov.

Pod naslovom »Madžarska pravica« zahtevajo včerajšnji italijanski listi spet čim prejšnjo ureditve madžarskega vprašanja v CSR.

Pokojnega romunskega maršala Avaresca bodo pokopali na državne stroške z vsemi slovesnostmi.

15 mornarjev je našlo smrt, ko je francoska ribiška ladja »San Sebastian« nasedla pri otoku Hostu.

Japonska vlada je ustavila še zadnje sodelovanje z Zvezo narodov, s katero je kljub izstopu iz Zveze še nadaljevala.

V Palestini je od sobote do ponedeljka v bojih med Angleži in Arabci našlo smrt 140 ljudi.

Sporazum v Münchenu pomeni poraz za boljševizem, judovstvo in framacizmo. Tako piše ne ljubljansko »Jutro«, marveč romunski liberalni »Universul«.

Vsi angleški listi odpravljajo načrt Chamberlainove vlade, ki bo dala Češko-slovaški veliko pomočilo.

† Dr. Jože Debevec

Ljubljana, 5. oktobra.

Danes zjutraj ob pol treh je umrl v Leonišču msgr. dr. Jože Debevec, urednik »Doma in sveta« in zaslužni slovenski kulturni delavec.

Dr. Jože Debevec se je rodil 15. marca 1867 v Begunjah pri Cerknici. Ko je v Ljubljani končal gimnazijo, je stopil v bogoslovje in bil potem prefekt v Alojzijevešču, nato profesor na gimnazijah v Kranju in Ljubljani. Leta 1924 je stopil v pokoj, vendar pa je bil s šolo tako tesno povezan, da je bil potem vse do zadnjega ravnatelj uršulinske gimnazije v Ljubljani.

Pokojni dr. Debevec je že kot dijak in bogoslovec mnogo pisal, a najbolj znana je njegova vzgojna povest »Vzori in boji«, kjer nam v pisanih pripovedih o dijaškem življenju v osemdesetih letih preteklega stoletja. Večino teh pisem je pisatelj resnično pisal svojemu najboljšemu prijatelju Grudnu, ki je postal pozneje poštinski inšpektor v Ljubljani in je umrl pred nekaj leti. Nadaljevanje te povesti je »Do zmage«, kjer govori o življenju naših študentov na Duhaču.

Poleg teh dveh povesti pa je objavil še ljudski povesti »Materina daritev« in »Mladi mornar«.

Še bolj znan kot pisatelj pa je bil kot prevajalec. Njegovo življenjsko delo je prevod veličastne Dantejeve »Božanske komedije«, ki je več let izhajala v »Domu in svetu«. Prevredel pa je tudi Dantejevo »Novo življenje«, ki ga je začel priobčevati v letošnjem »Domu in svetu«. Bil je odličen poznavalec in razlagalec Danteja in kot takega so ga prav posebno upoštevali italijanski danteologi.

Neprecenljivih zaslug pa si je pridobil tudi kot urednik »Doma in sveta«, ki ga je več let urejeval pred vojno. In ko je zadnje čase prišla revija v krizo, je bil on tisti, ki jo je skušal rešiti iz nje. V zadnjem času pa je marljivo sestavljal obširno kazalo vseh petdeset letnikov te revije.

Pokojni dr. Debevec pa se je uveljavil kot odlični kritik, znan po svoji nepristranosti. Pregledna je vrsta njegovih daljših in krajših člankov po najrazličnejših revijah.

Z dr. Debevcem sta slovenski narod in slovenska kultura izgubila odličnega delavca, kulturnega in književnega vzgojnika in človeka svetovne izobrazbe, širokih pogledov ter nepristranosti, enega najčistejših zastopnikov tiste vrste značajev, ki iz naše srede vsebolj izginjajo, ki pa tvorijo vsaki družbi in v vsakem narodu njegovo najtemeljitejšo jedro.

Šest odstotkov vseh francoskih vlakov bodo zaradi varčevanja odpravili. Predvsem gre za ekspresne in brzovlake, s katerimi se vozijo razni zastopniki.

Francoska zbornica je odobrila vladno zunanjo politiko

Pariz, 5. oktobra. o. Francoski ministrski predsednik Daladier je imel včeraj v poslanski zbornici govor, v katerem je razložil razvoj zadnjih političnih dogodkov, ki so privedli do sestanka v Monakovem in do sporazuma glede Češko-slovaške. Po njegovem govoru je bilo glasovanje o tem, ali je zbornica odobrila vladno zunanjo politiko ali ne. Zbornica je vladi izrekla zaupanje z ogromno večino. Za vlado je glasovalo 535, proti njej pa 57 poslancev (komunisti). — Zbornica je vladi odobrila izredna gospodarska in finančna pooblastila.

Češke oblasti odločno zanikajo zlobne vesti, da bo v Brnu plebiscit. Take vesti širijo ljudje, ki hočejo sejati zmedo, zato bodo oblasti proti njim najstrožje nastopile.

Velika manifestacija za CSR je bila včeraj v Orlovu na tešinskem ozemlju. Udeležilo se je 17.000 ljudi.

Za novega japonskega zunanjega ministra bo najbrž imenovan sedanji poslanik v Londonu Sigemicu.

Za pokrajinskega namestnika v tistih predelih tešinskega ozemlja, katere je zasedla poljska vojska, je bil imenovan bivši poslanec teh krajev Wol

Kako bi pogledal po dvajsetih letih ...

Ljubljana se je v kratkem času neverjetno spremenila

Dvajset let konec krajev ni tako dolga doba, — še v človeškem življenju, ki ni kaj prida založeno z leti, ne pomeni nenadomestljive dolžine, kaj šele v življenju mesta! V dvajsetih letih se mesta prejšnje čase niso na zunaj bog ve kako močno izpreminjala, dandanašnji pa, ko je svet zagrabil pospešeni, silni tempo, se izpremembe izpodirajo z naglico, ki bi se našim dedom zdela nemogoča, strahotna. Kako bi pogledal po dvajsetih letih človek, ki bi prvič po tej dobi stopil spet na ljubljanski tlak! Saj v tej modernizirani, razširjeni in povečani Ljubljani kar ne bi ugnel skoraj prepoznati malega podeželskega, tihega in idiličnega mesta, ki ga je bil zapustil, ko je moral po volji usode iz njega odriniti ob koncu svetovne vojne. Ta, današnja Ljubljana, je vse nekaj drugega kot je bila stara. Ulice so se razširile, vzrasle so namesto pritlikavih, zanemarnjenih in starih stavb nove, visoke, svetle, promet je zajel tudi tihе kličke, življenje je dobilo nageljši ritem, izginila je stara, potpečljiva ljubljanska dobrodožnost, ki je ooben dogodek ni mogel vreči iz ravnotežja. Tudi družabno življenje se je močno izpremenilo od tistih časov pa do danes. Nekam svetovljanski postajamo, zveze se plete vse dalje in bolj široko kot se svoj čas, v Ljubljano prihajajo novice urnejše kot so njega dni; bolj se občuteva pomembnost slovenske metropole, občuteva se, da je zaledje česneje povezano z našim mestom kot je bilo takrat, ko so ga imeli v pesteh avstrijski črnožolti nogočniki. Svobodnejše teče življenje, poskrbljeno je za miren, neoviran napredek na slednjem področju, od gospodarskega pa tja do kulturnega, ki e prav te dni pokazal zmagovalni uspeh svobodnega, podpiranega in upoštevanega dela z razstavlo slovenske knjige v razdobju od leta 1918. pa do leta 1938. Vse panoge skupnega in privatnega aveljavanja se razvijajo vedno bolje in tudi tisti, ti nam prva leta po vojni niso hoteli priznavati iposobnosti, so morali najprej umolkniti, potem pa so morali drug za drugim priznati, da je pri nas delo smotno in v resnici uspešno tako, da nas ta rezultate morajo zavidati vsi.

Izpremen eni zunanji obraz

Prva leta po svetovni vojni si v našem mestu vedela imel za najbolj reprezentativne stavbe iste, ki so bile zgrajene po nekakšnem »hofratovkem« stavarbskom okusu iz okolice leta 1908. Teh stavb v današnjem času sicer še opaziš v našem mestu precej, — dobile pa so vsaj na zunaj nekoliko veselejšo barvo; včasih so bile vse poravane v nekakšni mrko sivi barvi, prav tako o bile čmerne kakor zloglasni avstrijski uradni »serce«, ali kakor »žolnir«, ki je stražil do vratu zapete veljake nekdanje birokracije. Po vojni so e stavbe — kljub novim pleskanjem v živejših oarvnih tonih — začele praj kmalu druga za drugo izgubljati svojo pomembnost. Vstran so bile odrinjene, nekaj stare, mrke in mračne glorioje je z žalostni, tegobni tati zastajalo na njih le ob prikikah, ko je bil pred njimi postavljen žalni kataalk zasluženemu možu in so od njihovih zidov odnevali glasovi žalostnih ter gromka gesla žalnih govornikov. Sicer pa so se kar nekam potuhnil; nove, moderne, visoke, svetle in vesele stavbe so začele vezati nase svojo pozornost domačina in tučja. Vestni videz je na ven začel privzemati noto večje svobode in vztrajno stopnjevanje naprednosti. Stare stavbe so začelejane pomalem izginjati, prihajali so delavci, ki so rušili, kopali in odvažali, za njimi idarji, ki so postavljali nove temelje — in kmalu se je nova zgradba začela dvigati visoko nad okico. V sredi mesta so se stale zanemarnjene trate, po katerih so se preganjali bosi otročaji, okrog kolodvora ni bilo nič boljše, — da ne govorimo o bližnji periferiji. Leto za letom je bilo teh neza-zidanih parcel manj. Nove, ponosne zgradbe so zrastle na njih, nam v ponos, tuju v spoštovanje in občudovanje. V teh letih smo marsikdaj postali v tem ali onem delu mesta, kjer so pravkar zidali novo palačo; največ senzacije je v Ljubljani svoj čas napravila gradnja nebotičnika, — toda komaj smo staro dobro registrirali, so podjetni ljudje že

Mož s sumljivimi kolki

Maribor, 4. oktobra. Mariborska policija si je danes ogledala nekatere mariborske točilnice. Bila je to neke vrste racija, ki jo policija večkrat izvede, ker ji ob takih prilikah padejo v roke včasih sumljivi ljudje. Policijski organi so naleteli v neki točilnici na Aleksandrovi cesti na hrvaško govorečega moškega, ki je imel pri sebi precej denarja. Odvedli so ga s seboj na policijski komisariat, pa so našli pri njem poleg denarja še druge bolj sumljive reči — namreč veliko količino državnih in banovinskih kolkov. Vsega skupaj je bilo teh kolkov za 7100 din. Banovinski kolki so bili iz savske banovine, mož pa je iz Zagreba ter se prida Franc Michel, star je 27 let ter po poklicu trgovski potnik. Našli so pri njem tudi novo, neizpolnjeno prometno knjižico za osebni avtomobil. Michel je na policiji zatrjeval, da prodaja kolke z dovoljenjem policijske uprave v Zagrebu. Tega dovoljenja pa ni imel pri sebi in bi bilo tudi čudno, če bi kakšna oblast izdala takšno dovolilo zasebniku. Zaradi tega so ga pridržali v policijskih zaporih, da se pojasni, od kod izvirajo ti kolki in na kak način je prišel mož v njihovo posest.

Raznoterosti iz dnevne kronike

Ljubljana, 5. oktobra.

Tramvaj k Sv. Križu je včeraj stekel

Včeraj popoldne ob 5 je stekel k Sv. Križu prvi tramvaj. Ob tej priliki je bila velika slovesnost, ki se je je udeležilo poleg številnega občinstva tudi veliko število odličnikov, med njimi župan dr. Juro Adlešič z nekaterimi člani mestnega sveta, dalje predstavniki Maloželezniske družbe, inženirji, ki so vodili delo, delavci in lepo število novinarjev. Povabljeni so se v dveh vozovih odpeljali po novi progi k Sv. Križu, kjer je imel slavnostni govor zastopnik Maloželezniske družbe, občinski svetnik vseučiliški profesor inž. Hrovat, ki je podal zgodovino novih tramvajskih prog in branil tramvaj pred nekaterimi pristaši drugačnih prometnih vozil. Nato pa je stolni kanonik in občinski svetnik arhidiacon dr. Tomaž Klinar s svojima asistentoma šempetarskim župnikom Košmerljem in upravnikom svetokriškega mrliškega urada Legatom blagoslovil novo prog. Ob tej priliki je imel tudi kratek nagovor na vse navzoče. Po blagoslovitvi pa je bil v restavraciji pri Pavšku pripravljen za povabljenec skromen prigrizek. Tedaj je imel župan dr. Adlešič daljšo napitnico, v kateri se je za-

kje drugje pričenojali z novim zidanjem. Hitro smo pozabljali, da te in te palače še prav pred kratkim ni bilo; le na nove, na »tekoče« reči smo še pazili. Ko pa v duhu stopamo nekoliko let nazaj, tedaj ugotovimo, da je Ljubljana v pičlih dvajsetih letih po vojni postala iz skromnega podeželskega mesta pravo moderno mesto. Promet je izredno narasel. Včasih se nam o avtobusih še sanjalo ni, zdaj pa brez začudenja gledamo ta velika prometna sredstva, ki mesto trajno vežejo na vse strani z okolico. Struga večno kalne Ljubljanice je bila regulirana, lepo so bili urejeni tisti deli mesta, na katerih je zgodovina pustila svoje opazne sledi (Mirje), urejeni so bili naši nasadi in naši parki ter sprehajališča so bili regulirani tako lepo in tako sodobno kot nikjer v državi. In vse to v pičlih letih resnega, smotrnega dela. Zdaj smo dobili celo tramvajsko zvezo s pokopališčem pri Sv. Križu. Toliko je novega, da se moramo čuditi, zlasti še, če upoštevamo dejstvo, da so bila našim javnim ustanovam in ljubljanski mestni občini na razpolago prav za prav ves čas le izredno skromna denarna sredstva. Godrnjamo in godrnjamo ves čas, če pa pogledamo to razveseljivo bilanco, moramo na vsak način za čas umolkniti.

Važne novice za kmetovalce in vinogradnike celjskega okraja

Celje, 5. oktobra.

V celjskem okraju se je v nekaterih krajih pojavila slinavka in parkljeva, ki občutno tepe našega, že itak gospodarsko šibkega kmeta. Tako je slinavka in parkljeva ugotovljena v vasi Hramce pri Veliki Pirešici in na Klancu pri Dobrni, sum slinavke pa so oblasti dognale tudi že v občini St. Jurij pri Celju. Zaradi tega so v celjskem okraju prepovedani vsi živinski sejmi do preklica, preloženo pa je tudi licencovanje bikov za nedoločen čas. Razpored licencovanja bo isti, kot smo ga objavili. V okuženih krajih je prepovedana tudi prodaja nekuhanega mleka, kar je za našega kmetovalca hud udarec. Okrajno glavarstvo v Celju je izdalo vsem občinam posebna navodila; s katerimi opozarja kmetovalce na potrebne mere za omejeitev razširjenja in razvoja slinavke in parkljeve. V interesu našega narodnega gospodarstva je, da kmetovalci ta navodila z vso vestnostjo upoštevajo, da se na ta način razvoj in razširjenje te bolezni prepreči v eplošno korist naše živnoroje, kakor tudi vsega našega gospodarstva.

Celjski perutinarji se bodo izkazali na perutninarski razstavi v Mariboru, ki bo v dnevih od 22. do 25. oktobra v Mariboru. Razstavili bodo namreč dve letošnji kokošji družini, dve lanske, 15 petelinov, 15 jarih in 3 kopune, čistokrvne rjave štajerske pasme. V glavnem bosta zastopani priznana perutninarja Pišek Ivan in Čreta in Kantuar Blaž v Zgornji Hudnji pri Celju. Generalna direkcija je dovolila polovično vožnjo za obiskovalce te pomembne razstave. Tudi Celjani, zlasti okoličani, naj se te razstave polnoštevilno udeležijo. Kupiti je treba na celjski postaji celo vozno karto ter legitimacijo obrazec K. 13. S potrdilom, da so se razstave udeležili, imajo pravico do brezplačnega povratka po železnici. Istočasno bo v Mariboru tudi perutninarski kongres in vzorčni sadni sejem. Tudi za obisk tega bo veljala polovična vožnina na železnici. Ker imamo v celjskem okraju tudi mnogo vzornih sadjerejcev, bo tudi celjski okraj gotovo častno zastopan. Na vzorčni sadni sejem pa se bodo peljali prav gotovo tudi sadjerejci iz gornjegrajskega okraja, kjer je sadjarstvo še posebno dobro razvito in nosi zlasti letos lepe dobičke.

Slajenje vinskega mošta v celjskem okraju. Po zakonu o vinu je letošnje leto zaradi vremenskih ali elementarnih katastrof izjemoma v posameznih občinah dovoljeno slajenje vinskega mošta. Katerim občinam se bo dalo dovoljenje, bo

Družabno življenje

Tudi družabno življenje se je razmahnilo. Včasih je bil koncert kar edinstven dogodek, zdaj smo z njimi dobro preskrbljeni. Dobili smo svoje, slovensko narodno dramo in opero; dobili smo razne bioskope; kje zadaj so že časi, ko je ljubljanski meščan hodil v kino Tivoli! Prireditvev kulturnega in zabavnega značaja v Ljubljani ne zmanjka, še poleti nismo povsem brez njih. Karvarne so oživele, tudi ta zavetišča resnih, udržanih in dostojanstveno zaprtih ljudi so se modernizirala v demokratičnejšem duhu. Prijetnih lokalov za ljudi, ki se jim pred polnočjo ne da spati, je v Ljubljani dovolj. Tudi stare gostilne je zajel novi duh. Tujski promet je postal važen faktor, ki se mu tudi ljubljanska brezbriznost in lena dobrodožnost nista mogla izogniti. Nekako velikopoteznejše je vse postalo, počasi postajamo svetovljani — ne samo ob toplih aprilskih nedeljah, ko se na promenadi dopolne svetovljanstvo razodeva v najnovejših pariških modnih kreacijah, — tudi sicer, v družbi, v pogovoru, v debatah, — še nekaj humorja, ki ni več »cesarsko-kraljevo« preprost, ampak razodeva duha, ki samostojno misli in že začenja kombinirati, smo dobili. In vse to je prišlo v pičlih dvajsetih vojnih letih. Če bodo šle stvari tako naprej, Ljubljana v kratkem celo ne bo več na glasu kot — mesto penzionistov.

Nenavadna tatvina pri belem dnevu

Maribor, 4. oktobra.

Lekarnar Petrovčič iz Sv. Kungote je prijavil ooznikom nenavadno tatvino, ki je bila izvršena pri belem dnevu. Petrovčič ima pri Kungoti posestvo, na katerem stoji na samem velik senik, poln sene. Nekega dne so se pojavili pri tem seniku ljudje z več vozovi ter so začeli brez vednosti lastnika nakladati seno. Naložili so šest polnih voz ter jih odpeljali proti Mariboru, kjer so seno prodali, denar pa so si razdelili. Sled za tatovi je vodila v Studence, kjer so vso družbo izsledili. Kolovodja je bil neki Karol Brglez. Denar, ki so ga izkupili za seno, so že porabili.

Ljudje na zatožni klopi

Maribor, 5. oktobra.

Pred okrožnim sodiščem v Mariboru se vrstja danes dve zanimivi razpravi, ki ob času našega poročila še nista končani. Zaradi

detomora

je prišla na zatožno klop služkinja Katarina Kokot iz Stanovčaka. Njena zgodba je slična žalostnim zabladam premnogih naših deklet. Mlado dekle pride v službo, lahkomišelnja kri jo žene v ljubavne avanture in slednjič je sad greha — nezakonski otrok.

Ko je prišlo dete na svet, je dozorel v mladi materi zločinski sklep, da se ga iznebi. Otrok je bil zdrav in krepko razvit ter ni bilo upanja, da bi ga pobrala kmalu kaka bolezen. Zaradi tega se je odločila za umor. Zamašila je detetu usta in nos s cunjami, da se je zadušilo, potem pa je te cunje odstranila ter dejala, da je umrl otrok naravne smrti. Nič pa ni tako skrito, da ne bi postalo očito in tudi njen zločin je bil kmalu razkrinkan. Sodno raztlešenje malega mrlička je pokazalo kot vzrok smrti zadušitev in nato je tudi mati priznala svoj zločin. Pred sodiščem se zdaj zagovarja z obupom.

Poldrugo leto je svetil zastoni z ukradenim tokom

Druga razprava, ki se odigrava danes pred malim senatom, je brez tragične vsebine. Na zatožno klop je prišel posestnik in ključavničarski pomočnik Ivan Teger iz Slov. Bistrice zaradi nenavadne tatvine: kradel je električni tok. Teger se razume na elektriko, pa si je napeljal v svoje stanovanje skrivaj poseben vod z elektrovoda ter na ta način užival ugodnost zastonske razsvetljave. Ko so mu prišli letos na sled, je priznal, da se je na ta način zalagal s ceno elektriko že od 15. decembra leta 1936. Elektriško podjetje računa, da je oškodovano najmanj za 12.000 din.

Izza meja

Zalostna smrt je doletela neko Marijo Gnezda, staro 45 let, stanujočo v Idriji. Nesrečnica je hotela zajeti vodo iz vodnjaka, pa ji je pri tem prišlo slabo in je padla v vodnjak, iz katerega so šele pozno zvečer potegnili njeno truplo.

V Kopru bodo zgradili v hiši, v kateri se je rodil Nazario Sauru, kostnico za vse one istrske Italijane, ki so dali življenje za Italijo. Sedaj se izdelujejo načrti, da bo zgradba čim veličastnejša.

njarju, potem pa še tri druge. Dve je izvršila v svoji lastni rodbini, ko je umorila dvoje nezakonskih otrok svoje sestre Marije, tretji zločin pa je izvršila v rodbini posestnice Marije Vetrin v Koritnem. Ostala dva zločina, katerih je oblasti dolže, pa ni hotela priznati.

Maščevanje in jeza — vzrok umorov

Za svoja strašna dejanja je navedla nenavadne vzroke: maščevanje in jezo. Če se ji je gospodinja zamerila, pa ji je umorila otroka. Če je otrok jokal in sitniral, pa ga je umorila. Oba otroka svoje sestre je umorila — kakor je sama izjavila — na prošnjo sestre in ker bi morala sama skrbeti za oba malčka. Morila pa je otroke na ta način, da jih je nenadoma močno stisnila čez trebuh ter jim je poškodovala notranje organe. Smrt je nastopila takoj ter brez vidnih posledic. Žrtve njenih zločinov so sledeči otroci: 4 mesečni sinček posestnika Črešnjara, 4 mesečna Marija, hčerka posestnice Marije Vetrin v Koritnem, otrok posestnika Karla Bobika v Brezju, otrok posestnika Antona Vetrina na Paleškem vrhu ter dva nezakonska otroka njene sestre, 4 mesečni Mirko Višner in pozneje še 7 mesečni Stanko Višner. Vse otroke je ubila z omenjenim pritiskom na trebuh, pri otroku posestnika Črešnjara pa se ji to ni posrečilo, pa mu je potem s komolecem razbila lobanjo.

Orožniki so aretirali še njeno sestro Marijo Višner in njeno mater, katero pa so pozneje izpustili. Razkritja teh zločinov so povzročila v vsej ta-mošnji okolici strahovito razburjenje in ogorčenje. — Zločinko so oddali v zapore okrožnega sodišča v Celju. Na videz je dekle popolnoma normalno ter je prava uganka, kako je moglo izvršiti takšna dejanja.

Strašni zločin mladega dekleta

Maribor, 4. oktobra.

Orožniki v Konjicah so razkrinkali mlado zločinko, ki je s svojimi zločinskimi dejanji gotovo edinstven primer v kriminalni kroniki naše ožje domovine. Komaj 18 letna Ana Višner iz Planine pri Zrečah ima namreč na svoji vesti nič manj kakor

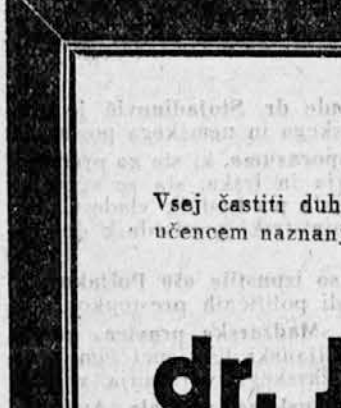
šest otroških življenj

Morila je otroke po raznih družinah, pri katerih se je vdinjala za nekaj časa kot služkinja in pestunja. Morila jih je iz neke nepojasnjene strasti hladnokrvno, kakor da niso to človeška bitja. Kakor kak smrtni angeli je hodilo to dekle od družine do družine ter je puščalo za seboj samo grenko žalost in boleost. Na sled so ji prišli orožniki ob priliki umora 4 letnega Mirka, sinčka posestnika Matjeva Črešnjara na Paleškem vrhu. Pri Črešnjaru se je vdinjala Ana Višner pred nedavnim časom ter je v glavnem pazila na otroke. Nekega jutra je bil najmlajši otrok v svoji zibelki mrtev. Vsa prestrašena in objokana je prišla Ana Višner s to novico k domačim ter je povedala, da je otrok ponoči hudo jokal, ker ga je gotovo napadla nenadna bolezen s hudimi krčji, proti jutru pa je naenkrat utihnil. Ko je prišla pogledat, je

bilo dete že mrtvo. Ker pa so se zadnje čase dogajali številni taki primeri, da so zdravi otroci nenadoma umrli in to samo v družinah, v katerih je bila zaposlena Ana Višnerjeva, so oblasti odredile zdravniški pregled malega mrlička. Ko je Višnerjeva izvedela, da se zanimajo orožniki za nenadno smrt otroka, je nenadoma izginila. Raztlešenje, ki ga je izvršila sodna komisija, je pokazalo, da je umrl otrok nasilne smrti. Malček je imel

strto lobanjo

ter je zaradi tega nastopila smrt. Višnerjevo so potem iskali orožniki po vsej okolici, vendar zastoni. Nazadnje pa jim je le padla v roke. Bila je tako predrzna, da je prišla v Konjice na trg, kjer so jo prepoznali ter aretirali. Z njeno aretacijo se je pojasnila strahotna vrsta dosedaj nepojasnjenih zločinov. Višnerjeva je zločin najprej tajila, potem pa je dejanje pod silo dokazov priznala. Najprej zločin pri Čreš-

Vsej častiti duhovščini, sorodnikom, prijateljem in njegovim številnim učencem naznanjamo z žalostjo, da je danes ob pol treh ponoči v 72. letu starosti umrl prečastiti gospod

monsignor

dr. Jože Debevec

papežev tajni komornik, profesor v p., ravnatelj uršulinske gimnazije, pisatelj in urednik »Doma in sveta«

Zivel je samo svojemu Bogu, ljubezni do bližnjega, šoli, knjigi in delu, sredi katerega mu je otrpnilo dobro srce.

Pogreb bo v četrtek ob štirih popoldne izpred mrtvašnice na Stari poti. Na željo pokojnika se odklanjajo venci v prid Baragovega semenišča. Ljubljana, Begunje pri Cerknici, Cleveland, 5. oktobra 1938.

Marija por. Remec, Franca por. Škerlj, Tone, Matija, France in Jakob Debevec, bratje in sestre — ter ostalo sorodstvo.

Obisk iz domovine tulipana . . .

Kaj pravi holandska pisateljica o Jugoslaviji in posebej o Sloveniji

Pred nekaj dnevi je odpotovala iz Ljubljane holandska pisateljica Martje T. Boekel (izg. Maré Bukó), ki je vse letošnje poletje preživela v Jugoslaviji, jo prepotovala od Ohridskih do Plitviških jezer in od Subotice do Dubrovnika, zadnje tedne pa je preživela v Sloveniji, ogledovala njene naravne lepote ter proučevala naše razmere in ljudi.

Mej. (= mejuffrouw — gospodična) Boekel je prava svetovna potnica. Deloma kot odposlanka nizozemskega ženskega društva »Bond van Boerinnen en andere Platte-landswrouwen« (Zveza kmečkega in drugega podeželskega ženstva), katere uradnica je, in kot poročevalka dnevnika »Nieuwsblad van het Noorden« ter »Schager Courant« in kmetijsko-strokovnega tednika »Zeeuwisch Landbouwblad«, — deloma pa iz lastne vedoželjnosti je prepotovala Mej. Boekel sama že skoraj vse evropske države od najsevernejše Laponske do vroče Italije in od meglenega Londona do orientalskega Carigrada. Nič, ki se z gđ. Boekel sreča, ne bi prisodil mlademu skromnemu dekletu, toliko poguma in žilavosti, ki so potovalcu in raziskovalcu najpotrebnejše lastnosti.

Z notesom in fotografskim aparatom v roki

potuje gđ. Boekel vsako poletje ter nabira snov za zanimiva predavanja, ki jih ima pozimi po vsej Holandiji v klubih »Ženske zveze«. Ker je Nizozemska izrazito kmetijska država in kmečki stan v njej daleč najštevilnejši, deloma pa tudi zato, ker ima gđ. Boekel sama »majhen grunt« s — 50 kravami, proučuje pisateljica na svojih potovanjih ne le splošne razmere in položaj ženstva v raznih državah Evrope, temveč jo zanima prav posebno povsod tudi stanje kmetijstva kot stroke in položaj ter razmere, v katerih živi kmečko ljudstvo. Tudi v naše kraje jo je prignala predvsem želja, da spozna naše narodne posebnosti in kmetijstvo Jugoslavije.

V Jugoslaviji so prijazni ljudje

Življenje je poceni in vsak drugi človek razume nemško« je slišala gđ. Boekel praviti od sopotnikov, s katerimi se je srečala na svojih prejšnjih potovanjih in ki so se vračali iz »Joego-Slawije«. Vendar pravi gđ. Boekel, da to velja v polni meri le za Slovenijo, v ostali Jugoslaviji pa so sicer res posebno podeželski ljudje zelo prijazni, a poceni življenje za tujca, ki hoče imeti čisto posteljo in jesti še kaj drugega kot kruh in papirko — ni, predvsem zato, ker more potnik izbirati le med grand-hoteli, kjer je mogoče stanovati samo milijonarju, in ljudskimi »konakii«, kjer vzdržijo samo domačini. Edino v Sloveniji se dobi tudi v vsaki skromni gostilni čista sobica s tekočo vodo, ter okusna hrana po zmernih cenah.

Kar se tiče pripovedovanja, da v Jugoslaviji vsak drugi človek razume nemško, se po izkušnjah gđ. Boekel ni izkazalo za točno. Res pa je, pravi gđ. Boekel, da more človek brez zadrege potovati po vseh večjih krajih Jugoslavije, če zna vsaj enega svetovnih jezikov, ker je, kar se tiče znanja jezikov, postrežba v vseh uradih in podjetjih v Jugoslaviji, posebno pa še v Sloveniji, na višku. Tega je gđ. Boekel ni nadejala, zato se je začela pred odhodom v Jugoslavijo učiti srbohrvaščine in slovenščine. Tako je ona najbrž

prva Nizozemka, ki se uči slovenščine

dočim srbohrvaščino že kar dobro obvlada. V teku štirih mesecev, kar se je mudila v Jugoslaviji, je prebivala gđ. Boekel po več tednov v raznih srbskih in hrvaških vaseh, kjer drugega jezika nihče ni znal, pa ji je prav prišlo, kar se je naučila srbohrvaščine. S tem ji je bilo omogočeno spoznati jugoslovansko ljudstvo v vsej izvirnosti, kar tisočim potnikom, ki drviijo le skozi »najbolj znamenite« kraje v brzovlakih in avtomobilih, ostane prikrito. Gđ. Boekel pa pozna Jugoslavijo, njene ljudi in zemljo, narod in njegovo življenje, naše dobre in slabe strani tako dobro, da je o teh stvarih kar nerodno govoriti z njo, ker se navadno hitro pokaže, da pozna nas in naše razmere bolje kot mi domačini. Vrh tega človek, ki »obohodil« zares je že dosti svetla, laže pravilno ocenjuje vrednost in pomen marsičesa, kar mi večkrat prece-njujemo ali pa podcenjujemo.

V Slovenijo je prišla gđ. Boekel šele prve dni septembra. Takoj ob prihodu v Ljubljano se je zglasila v našem uredništvu, kjer se je informirala o naslovih vseh ustanov in organizacij, ki bi ji mogle koristiti pri proučevanju Slovenije, narodnih posebnosti in načina kmečkega življenja in gospodarjenja. Poleg podatkov, ki jih je dobila iz razgovorov s predstavniki raznih uradov in organizacij, si je hotela gđ. Boekel po svoji navadi tudi v Sloveniji sama ogledati, kako naše slovensko kmečko ljudstvo živi, kaj dela ob delavnem dnevu in kako praznuje svoje praznike.

Slovenija je dežela cvetja in petja

je navdušeno izjavila gđ. Boekel pred odhodom, ko je v Ljubljani urejala svoje zapiske in neštene fotografije z izletov po Sloveniji, na katerih je bilo videti predvsem naš »kozolec« v raznih oblikah, prazen in z žitom ali s krmno obložen, prizore s slovenskega žeganja (prošenja) itd. Med spomini iz Slovenije ima pisateljica tudi slike slovenskih narodnih noš itd.

Slovenija je izmed vseh delov Jugoslavije najlepša, je nadaljevala gđ. Boekel, in rekla, da je zahtodno odločena, vrniti se čimprej spet v naše kraje, ker ji zdaj zaradi bližajoč se jeseni in nevarnega političnega položaja ni bilo mogoče ostati dalje pri nas. Slovenci in slovenski kraji se zelo razlikujejo od ostale Jugoslavije, je ugotovila, in je bila zelo vesela, da je svoje potovanje po Jugoslaviji začela v Macedoniji in končala na Slovenskem, ne pa narobe, kajti če je konec lep, je vse lepo!

Prosili smo gđ. Boekel, naj bi povedala, kake vtise je v Jugoslaviji in o Jugoslaviji dobila, in koliko ter v čem se naši kraji in ljudje ločijo od njenih domačin. Prijaznost je ustregla tej želji in v naslednjih vrsticah posnemamo najvažnejše njene misli:

Predvsem preseneti tuja raznolikost Jugoslavije. Nizozemska je precej velika dežela, vendar je narod enoten, enoten in sličen pa je tudi način življenja ter gospodarska in kulturna raven prebivalstva. Jugoslavija pa je prava zbirka raznolikosti in celo nasprotij: podnebne, talne, družabne, gospodarske itd. razmere so v Jugoslaviji tako različne, da je sploh nemogoče v teh ozirih govoriti o Jugoslaviji kot celoti. Isto je s političnimi, verskimi, kulturnimi itd. razmerami.

»Kdor bi hotel poznati Jugoslavijo, bi moral poznati vsako ped zemlje in vsakega človeka posebej, pravi gđ. Boekel, in še:

»Jugoslavija je enota le zaradi krvne sorodnosti svojih prebivalcev in le, kdor to ve, more razumeti, kako je mogoče, da je iz toliko tako različnih delcev nastala in obstala enotna država.

A prav zaradi svoje pisane raznolikosti je Jugoslavija za tujca ne le slika, temveč film, na katerem se vrstijo vse mogoče slike. Če za primer vzamemo ljudi: Macedonec, ki živi v koči brez poda in oken, lenari ob tobaku in kavi ter molí Alaha; Šumadijec s šajkačo, ki pije ljuto rakijo in poje junačke pesmi; Slavonca, prebivajočega v veliki vasi sredi plodne ravnine, k se vozi s tremi pari konj in namlati po več vagonov pšenice; Litana, ki mu raste le kamenje in vidi kruh komaj za »Uskr«; Dalmatinca, ki mu je morje njiva in ribiški čoln plug; poleg njih pa veselega, mehkega Slovenca iz Slovenskih goric, ki svojo trlico neguje kot otroka; pa naprednega Gorenjca, kjer ima vsaka vas vodovod in elektriko in še ducat društev povrh, — kje na svetu je mogoče dobiti na majhnem kosu zemlje tako pisano družbo?

V enem oziru pa so prebivalci vseh jugoslovanskih pokrajin slični: povsod je opaziti izredno razvito in izredno ohranjeno narodno umetnost. V narodnih pesmih, v narodnih veščinah, v narodnih nošah in običajih — povsod so ohranjeni neizčrpní zakladi, zaradi katerih Jugoslavija zasluži, da bi ji tovrstni znanstveniki vsega sveta posvečali več pozornosti kot dozdaj. Sploh tiči v Jugoslovanih — po mnenju gđ. Boekel — več nadejnosti za umetnost in za modrovanje in govornišvo kot pa za praktično gospodarsko delo. Le tako je mogoče, da si kmečko dekle v Slavoniji zna napraviti na praznično obleko tako umetniško vezanje, da bi jo zavidali pariški saloni, njena poselja pa svojega imena ne zasluži. In vsem je tako.

Vprav to, da je praktično gospodarsko delo Jugoslovonom podrejene važnosti, je v veliki meri vzrok, da je splošna življenjska raven jugoslovanskega ljudstva zelo nizka. V mnogih delih Jugoslavije se smatra za luksuz, kar je po vsem civiliziranem svetu najnujnejša življenjska potreba. Po drugi strani pa je junaškemu Črnogorcu pod častjo, da bi kdaj »očohale« svojo mršavo kravico, kar je bogatemu nizozemskemu kmetu, ki ima vsak pisarno s telefonom in pisalnim strojem, vsakdanje delo.

Kmetijstvo je pri nas zaostalo

Kmetijstvo, posebno poljedelstvo, je v Jugoslaviji zaostalo.

Nizozemska pridelava n. pr. povprečno na hektar: pšenice 30 q, rži 21 q, ječmena 29 q, ovsa 22 q, fižola 22 q, krompirja 165 q itd., medtem ko Jugoslavija povprečno samo: pšenice 10,5 q, rži 8,5 q, ječmena 10 q, ovsa 9 q, fižola 7 q, krompirja 60 q itd., čeprav so podnebne razmere v Jugoslaviji ugodnejše za pridelovanje, kar se pozna tudi v tem, da je hektolitrška teža žita v Jugoslaviji mnogo višja kot na Nizozemskem. Pšenica n. pr. ima v Jugoslaviji povprečno hl težo nad 80 kg, na Nizozemskem komaj 75 kg, rž celo komaj 70 kg, ječmen 60 kg in oves 46 kg! To pomeni, da je v Jugoslaviji zrnje bolj kleno, ker je več sonca. Le način obdelovanja zemlje in drugo, kar je s tem v zvezi, je na Nizozemskem neprimerno na višji stopnji.

Pa živinoreja! Nizozemci vodijo za svoje črno-belo govedo rodovnike za deset in več rodov nazaj, s podatki mlečnosti itd. vseh prednikov — pa ne samo o mlečnosti, še o tem, kako mastno mleko so dajale krave-prednice plemenske živine. Zato ni čudno, da imajo holandske krave povprečno nad 5000 litrov mleka na leto, da ima mleko teh krav vedno nad 3,8% masti in da doseže tam živina v dveh letih starosti do 800 kg teže! In kako pazijo kmetje na enotno barvo in pravilne telesne oblike plemenske živine! Zato ima nizozemska živina raven hrbet, kot da bi bil »obzaman«, in trup skoraj docela sliči pravokotniku. Primerjajte k tej sliki jugoslovansko živino!

Slovenija je gospodarsko zelo napredna

in to dokazuje tudi izvedena organizacija izbire (selekcije) plemenske živine, ki jo v drugih delih Jugoslavije ni najti. Sploh so Slovenci izredno pridni ljudje. Je skoraj čudež, kako morejo živeti na malih koščkih slabo rodovitne zemlje. Prijaznost in uslužnost slovenskih ljudi je pa naravnost neverjetna. En sam velik greh pa delajo slovenski kmečki ljudje: kmečko ženstvo, posebno pa kmečke matere, morajo preveč in pretrdo delati! To je edini neugoden vtis iz Slovenije! Nizozemska žena je v družini mati in gospodinja, slovenska pa mora biti tudi dekla in celo hlapec! In kljub temu so slovenski domovi tako snažni in okna ter vrtniki polni cvetja. Slovenija je dežela nageljčkov!

Slovenske hiše so zelo lepe in praktične, skoraj kot vile, in Slovenci stanujejo bolj gospodsko kot Nizozemci. Na Nizozemskem imajo kmetje vse svoje poslopje pod eno streho in je stanovanje družine kar poleg hleva. Poleti, ko je živina na paši, pa celo kar v hlevu jedo, ki pa je seveda lepo zbeljen in očiščen. Nizozemski kmečki dom zato izgleda kot majhna graščina, podolgaste oblike; v severnih provincinah pa celo kvadratne s piramidasto visoko streho. Do vsakega doma je prejšrje čase vodil kanal, ki je nadomeščal cesto. Po tem kanalu so se vozili kmetje s čolnom na obisk in v mesto po opravkih, po kanalu so spravljali pridelke itd. Odkar so prepregli deželo z modernimi cestami, so mnogo kanalov zasuli, vseh pa ne smejo, ker služijo za uravnavanje in odvajanje vode. Velik del Nizozemske namreč leži pod morsko gladino in morajo vodo umetno odvajati v morje preko visokih mogočnih obrežnih nasipov. Najvišja gora Nizozemske meri le 360 metrov... Sicer pa pride gđ. Boekel o Nizozemski predať najbrže še to zimo na naše Ljudske univerze!

Nizozemci pijejo mleko in žganje, pa kadijo radi, pa se je zato gđ. Boekel čudno zdelo, da v naših slovenskih gostilnah ni opaziti žganja na mizah... Drugače pa so Nizozemci dobrušni ljudje, svojo kraljico imajo radi in princeze tudi, z vsemi svojimi kolonijami, ki mnogokrat prese-gajo materno državo, živijo v lepem soglasju in tudi v mednarodne spore ne posegajo. Ko so jim po svetovni vojni hoteli dati kos nemškega ozemlja, so rekli: Hvala, ne potrebujemo, imamo svoje zemlje dovolj! In kakor se zdi, je bil ta odgovor zelo moder. Zaradi svoje miroljubnosti se Nizozemska že nad 100 let ni vojskovala ter nosi v tem oziru »svetovni rekord«. Svet pozna Nizozemsko le po njenem maslu in po najlepših tulipanih, ki rastejo tam...

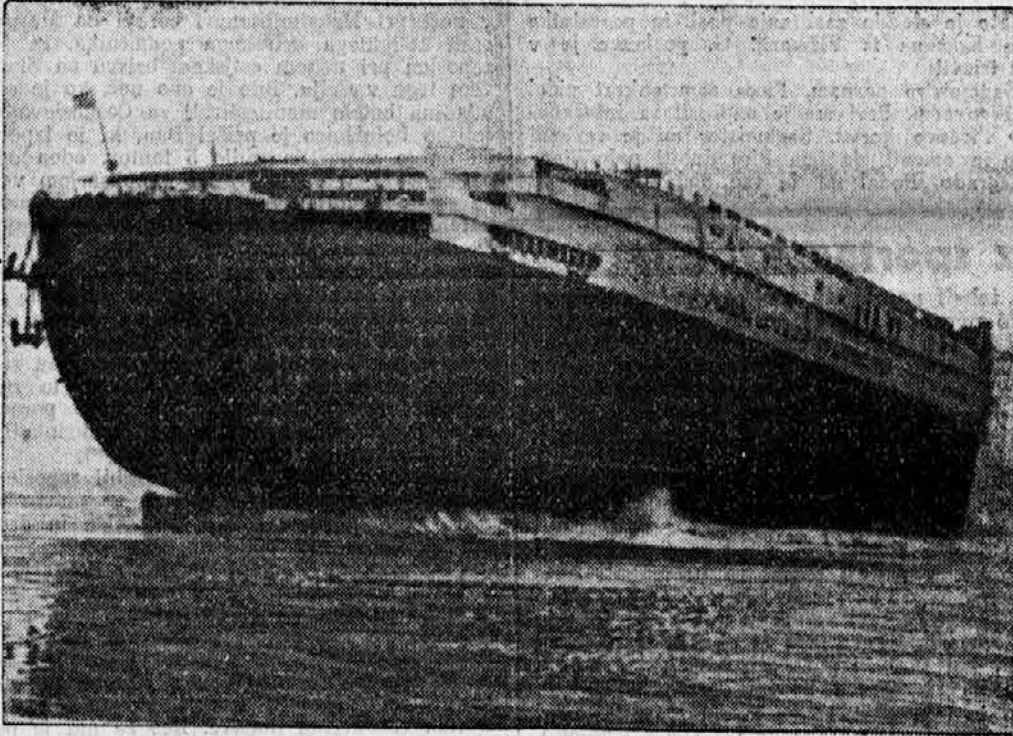
Kaj je treba Jugoslaviji v bodočnosti

Da se otrese tuje gospodarske nadvlade, da preskrbi svojim državljanom boljše izobrazbo, jih seznani z osnovnimi pojmi zdravstva in čistote, tako da bi dosegla vsa država vsaj približno višino Slovenije, da nekoliko izboljša prometna sredstva in način kmetijske proizvodnje, z eno besedo, treba je, da Jugoslavija odpravi vse, kar jo dandanes mori in kar tuje plaši pred obiskom naših krajev, po drugi strani pa je treba paziti, da se ohrani čim bolj nepokvarjene lepote in značilnosti naših krajev, ljudi in običajev — pa se lahko zgodi, da postane Jugoslavija najlepša in najbogatejša evropska država!

Radio

Drugi programi

Sreda, 3. oktobra: Belgrad: 21 »Trboveljski slav. čeki« — Praga: 23 Koncert — Sofija: 20.15 Verdi »Aida«. 23.05 Literarni in gledališki večer — Pariz: 21 Koncert Chopinovih skladb, 22 Orkestralni koncert — Rim: 21.20 Klavirski koncert, 22 Simfonični orkester, 23.10 Ciganski orkester — Pariz: 20 Koncert — Rim: 21 Opera »Kolibrji« — Milan: 21 »Laucillotto del Lago«, opera.

85.000 tonska nova angleška ladja »Queen Elisabeth«, ki so jo prejšnji teden spustili v morje v zalivu Clyde. To je zdaj največja ladja na svetu. Je dvakrat tako velika, kot je bil nekoč »Titanic«.

Hervey Allen:

Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

93

Nenadno pa je z neprekosljivo prebrisanostjo pijanca stopil po prstih do skrinje, ki je nosila njegovo ime in vzel iz nje podolgovato ozko steklenico rdečega vina.

Za božjo voljo! Zdaj bo s steklenico razbil podobol! A, ne: Vino naj bi bilo samo dar za Jezuska. Kapitan je vzel steklenico in jo potisnil Mariji v gubo plašča. Tam je bila docela skrita. Z izrazom trmatega zmagovalja se je obrnil ter stisnil pest proti zaprtemu ležišču svoje žene.

Antonio je bilo pri srcu, da bi se bil amejal. Nenadno pa se mu je obraz zresnil. Kaj bo z njegovim opazovanjem! Drvel je k daljnogledu ter ga v divji naglici na novo naravnal. Toda bilo je prepozno. Medtem, ko je opazoval, kako je kapitan Jorham skrivaj steklenico v obleko Svete Device, se je zunaj v ozvezdju dogodil prav tako pomemben pripetljaj: Notranji Jupitrov mesec je nastopil svojo pot.

Collins je pripomnil: »Vi ste pravi mornar!« Antonio je zaprl daljnogled ter vse svoje skrbno izvedene priprave uničil. Do odgovora se ni ponizal.

»Toda nikar, kar takoj ne razbite ure, prosim!« Iz kabine je zadonel glasen ropot. Kapitan je očitno uničeval nekaj razbitijevga.

Collins je šepetal: »Morda bo nočoj pa le prišlo tako daleč. Poslal bom stražo malo naprej, vi pa držite kabino na uzi, gospod Adverso. Za red na ladji ni dobro, če moštvo vidi, kako love kapitana. Zamorec vam bo lahko pomagal, če bo treba.«

Antonio je pobral svoje stvari in šel dol. Po kabini so ležali ostanki razbitega stola, a kapitan je bil izginil. V prostoru je bilo docela tiho. Ladja je nezaznatno drsela naprej.

Nenadno pa se je Antonio srce od strahu skoraj ustavilo. K nogam mu je planila renčeva žival in ga hotela ugrizniti. Izmed nog pri mizi je kapitan stegoval svojo glavo in lajal kakor pes. To je šlo precej dolgo.

Nazadnje se je lajanje nehalo s trikratnim dolgim mrtvaškim tuljenjem. Čeprav se je Antonio skušal zbrati in biti pogumen, je vendar dobil kurjo polt. Dosti ga je veljalo, preden je kapitana srečno spravil na noge.

Potem je Jorham brez pokaia hlastaje in opotekaje se begal po sobici. Vsako pot, kadar je prišel mimo ogla mize, se je nemirno in krčevito priklonil. Večkrat je Antonio prijel in ga skušal prepoznati. Nazadnje je le prišel tako daleč. Držal ga je v trdnem objemu, mu kar naprej stresal roko, nazadnje pa odstopil k svojemu ležišču.

»Hvala Bogu,« si je mislil Antonio. Miss Jorhamova je odrinila svoje okence: »Dajte mu piti in glejte, da bo prestal noč! Fili, Fili, kropal!« Zamorec je previdno prišel po stopnicah. Na pogled je pregledal položaj in splezal spet nazaj na krov, kar je le mogel naglo.

Kapitan je nenadno pijano planil proti ženi in zatulil:

»Sem s punčko!«

Žena pa mu je pred nosom zaprla svojo lino in Antonio ga je z veliko težavo spet prikrmaril nazaj na posteljo, kjer je mož obedel in pot mu je bil s čela. Zmešal mu je vročega groga in mu dejal, naj leže.

Čez čas se je zdelo, da se je kapitan pogreznil v nemirno spanje. Antonio je zavesil luč in zlezal na svoje ležišče. Nameraval je ostati buden. Luč je kmalu začela plapolati in je ugasila, tega pa že ni nič več slišal.

Ko je spet odprl oči, je bila docela temna. Kmalu je zapazil, da ga objema nerazločljivo občutje strahu. Misli si je, da sta ona dva spet poklicala zamorca.

Toda ne. Govoril je kapitan Jorham. »Kaj se botaie?« »Poslušaj, ališiš?«

Žena je odgovarjala: »Tiho! Pst, pst!« Kapitanov glas je proseč: »Tak daj mi jo vendar, Jane! Daj mi jo že vendar!«

Tedaj pa je temo pretrgal nenaden rezek krik. Antonio je poslušal z vsemi čutili, kakor se nikdar v življenju.

Da, zdaj je tudi on opazil, nekaj je stalo zunaj pred vrati. Slišal je razločno.

Ta trenutek je videl, kako je lezla mimo njega miss Jorhamova. Lezla je počasi po vseh štirih mihi njega v beli nočni obleki ter tipala po lestvi navzgor. Slišal je njeno težko sapo, potem je padlo nekaj na krov. Stala je na vrhnjem klinu lestve in se sklanjala naprej.

Zdaj je za Antonia prišel trenutek strahote, kakršne ni še nikdar čutil. Slišal je, kako v temi nad njim tipajo gole noge lahno, lahno po strehi kabine. Trajalo je samo sekundo, potem je miss Jorhamova kakor zver planila na svoje ležišče in ga zaprla.

To je bilo več kakor pa je mogel Antonio vzdržati. Planil je pokoncu, pograbil volneno odejo ter drvel na krov. Tam ni bilo nikogar razen Collinsa, ki je s spačnim obrazom gledal izza hišice za kompas.

Antonio je vprašal: »Ali ste kaj videli?« Collins je molče pokazal k zamorčevi kuhinji. Tam je gorel svetel ogenj.

Antonio je stopil tja in pogledal skozi vrata. Pod pokrovom je v ognjišču še rdeče žarelo. Antonio je dvignil pokrov: tam so ležali ostanki lutke gospe Jorhamove in se bili v ognju.

Kuhinjo je polnil emrad po sežganem tkivu in laseh. Zamorca ni bilo tam. Šele, ko je Antonio stopil spet ven, je videl, kako zamorčeva postava visi na kljunu ladje v vrveh in se črno odraža od neba. Možak je šel tako daleč od kuhinje, kar se je le dalo.

Antonio je stekel k njemu in pogledal navzgor. Zamorec je spraveval šepetaje: »Mala gospodična proč?« »Da, čisto proč,« je dejal Antonio.